

UNIT : I
**EDUCATION IN CONTEMPORARY INDIAN
SOCIETY**

1.1 a) – Agencies of Education: -

**Family, State, Community, Peer
Group, Reference Group, NGO**

By Prof. Digambar D. Durgade

AGENCIES OF EDUCATION

MEANING OF EDUCATIONAL AGENCY

- An agency of education is a specialized institution or organization that directly or indirectly exercises an educational influence on the child.
- This include both formal and informal institutions such as the school, the church, the library, the newspapers, the magazines, the exhibitions, the museums, the planetariums, the radio, the cinema, the television etc.

शैक्षणिक संस्था अर्थ

- शिक्षण ही एक विशिष्ट संस्था आहे जी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे मुलावर शैक्षणिक प्रभाव टाकत असते.
- यामध्ये शाळा, चर्च, लायब्ररी, वर्तमानपत्रे, मासिके, प्रदर्शने, संग्रहालये, प्रतिमाने, रेडिओ, सिनेमा, दूरदर्शन इत्यादी औपचारिक आणि अनौपचारिक संस्था समाविष्ट आहेत.

CHARACTERISTICS OF EDUCATIONAL AGENCIES

- It exercises some educational influence on individual.
- It is directly or indirectly concern with the education of youngsters.
- It include both formal as well as informal social institutions.

शैक्षणिक संस्थेची वैशिष्ट्य

- याच्या सरावाने व्यक्तिगत शैक्षणिक प्रभाव पडतो.
- तरुणांच्या शिक्षणाशी ही प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरित्या संबंधित आहे.
- यात औपचारिक तसेच अनौपचारिक सामाजिक संस्था दोन्ही समाविष्ट आहेत.

CHARACTERISTICS OF EDUCATIONAL AGENCIES...

- It concerned with the transmission of cultural and social heritage of the society.
- It include both specialized as well as non-specialized institutions.

शैक्षणिक एजन्सीचे वैशिष्ट्य...

- हे समाजाच्या सांस्कृतिक आणि सामाजिक वारसा संक्रमित संबंधित.
- यात विशेषीकृत तसेच सर्वसाधारण संस्था या दोन्ही गोष्टींचा समावेश आहे.

FAMILY

कुटुंब

FAMILY...

- Family is a group consisting of two parents and their children living together as a unit.
- The family or home is made up of the father, mother and children and it is regarded as the primary agent of education (National Teachers Institute 2000).

कुटुंब...

- कुटुंब हा एक गट आहे ज्यात दोन पालक आणि त्यांची मुले एकत्र राहतात.
- कुटुंब किंवा घर हे वडील, आई आणि मुलांचे बनलेले आहे आणि ते शिक्षणाचे प्राथमिक संस्था म्हणून ओळखले जाते (राष्ट्रीय शिक्षक संस्था 2000).

FAMILY...

- The family as an agent of education, parents are the most important agent for the child at the very early stages of his development from the child depends on them for his physiological and psychological needs.

कुटुंब...

- विकासाच्या अगदी सुरुवातीच्या काळात पालक व कुटुंब सर्वात महत्त्वाचे घटक असतात कुटुंबातील शिक्षण मुलांच्या शारीरिक आणि मानसिक गरजांवर अवलंबून असते.

FAMILY...

- This is based on the premise that home is the first station of a child and where he learns the appropriate behavior patterns of the larger society.
- The role of the family in the education the child cannot be over –emphasized.

कुटुंब...

- कुटुंब हे मुलाच्या शिक्षणाचा पाया आहे. मुलांचे शिक्षण सर्वप्रथम कुटुंबात चालू होते. मोठ्या समाजातील आवश्यक वर्तनाचे शिक्षण येथे दिले जाते.
- मुलाच्या शिक्षणामध्ये कुटुंबाची भूमिका अत्यंत महत्वाची आहे.

FAMILY...

- According to Akinloye (2001), family lays the moral and spiritual foundation for the child to build upon in later life.
- The family members teach the concept of good and bad or right and wrong right from infancy. Furthermore, home contributes to the intellectual development of the child.

कुटुंब...

- अकिनलोये (2001) च्या मते, मुलाला नंतरच्या आयुष्यात जगण्यासाठी कुटुंब, नैतिक आणि आध्यात्मिक पाया घालतो.
- कुटुंबातील सदस्यांना बालपणापासूनच चांगले आणि वाईट, योग्य आणि अयोग्य या संकल्पनेचे शिक्षण दिले जाते. शिवाय, घर मुलाच्या बौद्धिक विकासास हातभार लावते.

FAMILY...

- A number of activities is planned as provided by the family to assist the child to grow intellectually.
- It is the family that helps the child to develop language.
- This is done through imitation. Learning in the school becomes easier for the child he starts schooling.

कुटुंब...

- मुलांच्या बौद्धिक वाढीस मदत करण्यासाठी कुटुंबाकडून अनेक उपक्रमांचे नियोजन केले जाते.
- कुटुंब मुलाला भाषेचा विकास करण्यास मदत करते.
- शिक्षण अनुकरणातून केले जाते. कुटुंबातील शिक्षणामुळे शाळेत शिकणे मुलासाठी सोपे बनते.

FAMILY...

- Every child is an extension of his or her family. The child acquired the values of the society from his family.
- No family will be willing to associate with failure. Hence, the family ensures that the child is prepared for the challenges of life.
- If the family fulfill its educational function a firm basis would have been laid for the school to build upon.

कुटुंब...

- प्रत्येक मूल हे त्याच्या किंवा तिच्या कुटुंबाचा विस्तार असतो. मुले आपल्या कुटुंबाकडून समाजातील मूल्ये आत्मसात करतात.
- जीवनातील आव्हानांना यशस्वीपणे सामोरे जाण्यासाठी कुटुंब मुलांना सक्षम बनविते.
- जर कुटुंबाने आपले शैक्षणिक कार्य ठामपणे पूर्ण केले असते तर शाळेसाठी हा एक मजबूत पाया तयार केला गेला असता.

The Community

- A group of people living in the same place or having a particular characteristic in common.
- The condition of sharing or having certain attitudes and interests in common.
- Another crucial agency of education is the community.
- It offers definite environments that supply the learner's personal experiences which the school taps.

समुदाय

- एकाच ठिकाणी राहणारे किंवा विशिष्ट वैशिष्ट्य असणाऱ्या लोकांचा समूह.
- समान आवड, समान रुची आणि विशिष्ट मनोवृत्ती असणाऱ्या लोकांचा समूह.
- शिक्षणाची आणखी एक महत्त्वपूर्ण संस्था म्हणजे समुदाय.
- समुदाय मुलांना विशिष्ट वातावरण व वैयक्तिक अनुभव पुरवतो, जो मुलांना शाळेत मिळत नाही.

The Community...

- The socio psychology experience involving the community go a long way in determining the learner's educational attainments.
- Yet, these educational values of the community can be said to be internal.
- The extrinsic role of the community in educational development is not less significant unless a ;community ,offers the needed land a proprietor may find it very difficult to establish school.

समुदाय...

- समुदायात मिळणाऱ्या सामाजिक मानसशास्त्रीय अनुभवामुळे विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक प्रगतीचा पल्ला
- अद्याप, समाजाची ही शैक्षणिक मूल्ये अंतर्गत असल्याचे म्हटले जाऊ शकते.
- शैक्षणिक विकासात समुदायाची बाह्य भूमिका कमी महत्त्वाची नसते जोपर्यंत समुदाय, एखाद्या आवश्यक मालकास प्रोप्रायटरला शाळा स्थापन करण्यास फारच अवघड वाटेल.

The Community...

- Even after marking the land available the community ,works with the school to endure the lather's progress, development and growth, many communities, like progress, development, and missionaries, really established their own schools before government grant-aided the schools.
- Despite the grant-aiding communities continue to provide funds and facilities to the schools and monitor the teaching learning process in their own ways.

समुदाय...

- जरी जमीन उपलब्ध असणारी जमीन चिन्हांकित केल्यानंतरही शाळेबरोबर प्रगती, विकास आणि प्रगती सहन करण्यासाठी शाळेबरोबर कार्य करते, प्रगती, विकास आणि मिशनरी यासारख्या बऱ्याच समुदायांनी खरोखरच शासकीय अनुदानित शाळांपूर्वी स्वतः च्या शाळा स्थापन केल्या.
- अनुदान सहाय्य करणारे समुदाय असूनही शाळांना निधी आणि सुविधा पुरविणे आणि त्यांच्या स्वतःच्या पद्धतीने अध्यापन शिक्षण प्रक्रियेचे परीक्षण करणे सुरू आहे.

The Community...

- The different spheres of the life of the community promote intellectual development by serving as foci of research activities at the higher levels of education.
- Findings from the research effort usually lead to solutions to specific problems contributing the community in other words, a mutual relationship exist between the community and the school hence.

समुदाय...

- समुदायाच्या जीवनाची विविध क्षेत्रे शिक्षणाच्या उच्च स्तरावर संशोधन कार्यासाठी मुख्य सेवा देऊन बौद्धिक विकासास प्रोत्साहित करतात.
- संशोधनाच्या प्रयत्नातून निष्कर्ष घेतल्यास सामान्यतः विशिष्ट अडचणींवर तोडगा निघतो ज्यामुळे समुदायाला दुसऱ्या शब्दात योगदान दिले जाते, म्हणूनच समाज आणि शाळेमध्ये परस्पर संबंध अस्तित्वात आहेत.

The Community...

- The education process emphasizes gown and-town relationship. In order that the community /may continue to discharge is education duties effectively scholars have suggested that government embark on a dynamic population policy (Fedipe 2001).
- A balanced people would have little difficulty supporting educational programme.

समुदाय...

- शैक्षणिक प्रक्रिया गाऊन आणि शहर संबंधांवर जोर देते. समुदाय / सतत स्त्राव सुरू ठेवणे यासाठी की शैक्षणिक कर्तव्ये प्रभावीपणे विद्वानांनी सुचवले आहे की सरकारने गतिमान लोकसंख्या धोरण (फेडिप 2001) सुरू करावे.
- संतुलित लोकांना शैक्षणिक कार्यक्रमास पाठिंबा देण्यास थोडी अडचण होते.

State

Definition :

- A nation or territory considered as an organized political community under one government.

राज्य

व्याख्या:

- एखादे राष्ट्र किंवा प्रदेश ज्याला एका सरकार अंतर्गत संघटित राजकीय समुदाय मानले जाते.

Characteristics of State

1. Population:

- A state must have a population which may be variable in size.
- Populations may or may not share general political beliefs but the ones that do are the most stable.
- Mobility of the population can affect its political and governmental stability.

राज्याची वैशिष्ट्ये

1. लोकसंख्या:

- एका राज्यातील लोकसंख्या असणे आवश्यक आहे जी आकारात बदलू शकते.
- लोकसंख्या सामान्य राजकीय श्रद्धा सामायिक करू शकते किंवा करू शकत नाही परंतु त्या सर्वात स्थिर आहेत.
- लोकसंख्येची गतिशीलता त्याच्या राजकीय आणि सरकारी स्थिरतेवर परिणाम करू शकते.

Characteristics of State...

2. Territory:

- States have established territorial boundaries.
- The size of the territory may change due to the acquisition or secession of land through political negotiations, purchase agreements, or by being overtaken by force such as during a war.

राज्याची वैशिष्ट्ये...

2. प्रदेश:

- राज्यांनी प्रादेशिक सीमा स्थापित केल्या आहेत.
- राजकीय वाटाघाटी, खरेदी कराराद्वारे किंवा युद्धाच्या वेळी बळजबरीने मागे टाकल्यामुळे या क्षेत्राचा आकार बदलू शकतो किंवा जमीन ताब्यात घेण्यात येऊ शकते.

Characteristics of State...

3. Sovereignty:

- Sovereignty can be considered to be the key characteristic of a state.
- A state has full and absolute power within its territorial boundaries.
- States are independent with the power to make and enforce laws, establish foreign policy, and determine the future of its existence within the laws and boundaries.

राज्याची वैशिष्ट्ये...

3. सार्वभौमत्व:

- सार्वभौमत्व हे एखाद्या राज्याचे मुख्य वैशिष्ट्य मानले जाऊ शकते.
- एखाद्या राज्याच्या क्षेत्रीय हद्दीत पूर्ण आणि परिपूर्ण सामर्थ्य असते.
- कायदे बनवण्याची व अंमलबजावणी करण्याकरिता, परराष्ट्र धोरण स्थापन करण्याच्या आणि कार्येद्याचे आणि हद्दीत त्याच्या अस्तित्वाचे भविष्य ठरविण्याच्या सामर्थ्याने राज्ये स्वतंत्र आहेत.

Characteristics of State...

4. Government:

- All states have some type of organized government.
- Government allows the state to establish social order, provide public services, and to make decisions that affect the living conditions of all people living within the territorial boundaries of the state.

राज्याची वैशिष्ट्ये...

4. सरकार:

- सर्व राज्यांमध्ये काही प्रकारचे संघटित सरकार असते.
- सरकार सामाजिक सुव्यवस्था प्रस्थापित करण्यास, सार्वजनिक सेवा पुरविण्यास आणि राज्याच्या प्रादेशिक हद्दीत राहणार्या सर्व लोकांच्या राहणीमानावर परिणाम करणारे निर्णय घेण्यास सरकारला अनुमती देते.

Educational Implication

- Education policy MSERT
- Giving permission to school
- Conducting exams
- Preparing syllabus
- Monitoring
- Supervision
- Run various program – Sarv Shiksha Abhiyan, Madhymik Shiksha Abhiyan , , Policy of higher education for state.

शैक्षणिक परिणाम

- शिक्षण धोरण एमएसईआरटी
- शाळेला परवानगी देणे
- परीक्षा घेत आहेत
- अभ्यासक्रम तयार करत आहे
- देखरेख
- पर्यवेक्षण
- विविध कार्यक्रम चालवा - सर्व शिक्षा अभियान, मध्यम शिक्षण अभियान, राज्यासाठी उच्च शिक्षण धोरण.

Reference group

- A reference group acts as a frame of reference to which people always refer to evaluate their achievements, their role of performance ,aspirations and ambitions.
- A reference group can be either from a membership group or non- membership group. --- William Thomson and Joseph Hickey

संदर्भ गट

- एक संदर्भ गट संदर्भित फ्रेम म्हणून कार्य करतो ज्यात लोक नेहमी त्यांच्या कृत्ये, त्यांच्या कामगिरीची भूमिका, आकांक्षा आणि महत्वाकांक्षा यांचे मूल्यांकन करतात.
- एक संदर्भ गट एकतर सदस्यता गट किंवा गैर-सदस्यता गटाचा असू शकतो. --- विल्यम थॉमसन आणि जोसेफ हिकी

Reference group...

- It is a specific group or personality by which /whom the person is so impressed that he tries to accept their ideals and follow them
- Ex. Peer group, family ,drama club youths, sports team etc.

संदर्भ गट...

- हा एक विशिष्ट गट किंवा व्यक्तिमत्व आहे ज्याद्वारे / ज्यांच्याद्वारे व्यक्ती इतका प्रभावित झाली आहे की तो त्यांचे आदर्श स्वीकारण्याचा आणि त्यांचे अनुसरण करण्याचा प्रयत्न करतो
- उदा. पीअर ग्रुप, फॅमिली, ड्रामा क्लब तरुण, स्पोर्ट्स टीम इ.

Peer group

- A peer group is both a social group and a primary group of people who have similar Interests (homophile), Age, Background, and Social Status .
- The members of this group are likely to influence the person's beliefs and behaviour .
- Peer groups contain hierarchies and distinct patterns of behaviour.
- 18 year olds are not in a peer group with 14 year olds even though they may be in school together.

मित्र मंडळी

- एक समवयस्क गट हा एक सामाजिक गट आणि समान स्वारस्य असलेल्या लोकांचा प्राथमिक गट (होमोफाइल), वय, पार्श्वभूमी आणि सामाजिक स्थिती आहे.
- या गटाच्या सदस्यांचा त्या व्यक्तीच्या विश्वास आणि वर्तनांवर प्रभाव पडण्याची शक्यता आहे.
- समवयस्क गटांमध्ये श्रेणीरचना आणि वागण्याचे वेगळे नमुने असतात.
- १ together वर्षे वयोगटातील मुले सोबत शाळेत असले तरीही १ 14 वर्षांचे पीअर गटात नाहीत.

Peer group...

- During adolescence, peer groups tend to face dramatic changes.
- Adolescents tend to spend more time with their peers and have less adult supervision. Adolescents' communication shifts during this time as well.
- They prefer to talk about school and their careers with their parents, and they enjoy talking about interpersonal relationships with their peers.

मित्र मंडळी...

- पौगंडावस्थेतील, सरदार गटात नाट्यमय बदलांचा सामना करावा लागतो.
- पौगंडावस्थेतील मुलांमध्ये त्यांच्या सहकाऱ्यांकडे जास्तीत जास्त वेळ घालवणे आणि प्रौढांची देखरेखी कमी असणे असे असते. या काळात पौगंडावस्थेतील मुलांचे संवादही बदलतात.
- ते त्यांच्या पालकांसह शाळेबद्दल आणि त्यांच्या करिअरबद्दल बोलणे पसंत करतात आणि त्यांच्या तोलामोलाच्या बरोबर परस्पर संबंधांबद्दल बोलण्यास त्यांना मजा येते.

Peer group...

- Children look to join peer groups who accept them and are less likely to accept those who are different from them.
- 'Peer education is an approach which empowers young people to work with other young people, and which draws on the positive strength of the peer group.
- By means of appropriate training and support, the young people become active players in the educational process rather than passive recipients of a set message.

मित्र मंडळी...

- मुले सरदार गटात सामील होण्याकडे पाहतात जे त्यांना स्वीकारतात आणि जे त्यांच्यापेक्षा भिन्न आहेत त्यांना स्वीकारण्याची शक्यता कमी असते.
- 'पीअर एज्युकेशन हा एक दृष्टिकोन आहे जो तरुणांना इतर तरुणांसोबत कार्य करण्यास सामर्थ्य देतो आणि जो तो सरदार गटाच्या सकारात्मक सामर्थ्यावर आकर्षित करतो.
- योग्य प्रशिक्षण आणि समर्थनाद्वारे, तरुण लोक एका संदेशाचा निष्क्रीय संदेश घेण्याऐवजी शैक्षणिक प्रक्रियेत सक्रिय खेळाडू बनतात.

Peer group...

- Central to this work is the collaboration between young people and adults.'
- The benefits for peer educators are widely recognised and can include positive changes in terms of knowledge, skills, attitudes and confidence.
- Peer education has a strong emphasis on personal development and can be particularly effective in allowing low achieving pupils to fully participate and succeed in a wider range of educational and health promoting activities.

मित्र मंडळी...

- या कार्याचे मुख्य कारण म्हणजे तरुण लोक आणि प्रौढांमधील सहकार्य. '
- सरदार शिक्षकांसाठी होणारे फायदे व्यापकपणे ओळखले जातात आणि त्यामध्ये ज्ञान, कौशल्ये, दृष्टीकोन आणि आत्मविश्वासाच्या बाबतीत सकारात्मक बदल समाविष्ट होऊ शकतात.
- सरदारांच्या शिक्षणावर वैयक्तिक विकासावर जोरदार जोर असतो आणि विशेषतः कमी साध्य झालेल्या विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक आणि आरोग्यास प्रोत्साहन देणार्या क्रियाकलापांच्या विस्तृत श्रेणीमध्ये पूर्णपणे भाग घेण्यास आणि यशस्वी होण्यास मदत करणे प्रभावी ठरू शकते.

Peer group...

- Peer group provides emotional attachment, which is less in reference group.
- Teachers can take advantage of peer groups for giving group work and developing a sense of teamwork and team spirit.
- In peer group friendship is present whereas in reference group friendship may or may not be present.
- It provides opportunities for self-expression and stimulates them to think for themselves, assume responsibility new experiences and new adventures which maintain their interest.

मित्र मंडळी...

- पीअर गट भावनिक आसक्ती प्रदान करतो, जो संदर्भ गटात कमी आहे.
- गट कार्य देण्यासाठी आणि कार्यसंघ आणि संघभावनाची भावना विकसित करण्यासाठी शिक्षक समवयस्क गटांचा फायदा घेऊ शकतात.
- समवयस्क गटात मैत्री असते तर संदर्भ गटात मैत्री उपस्थित असू शकते किंवा नसू शकते.
- हे आत्म-अभिव्यक्तीसाठी संधी प्रदान करते आणि स्वतः साठी विचार करण्यास उत्तेजन देते, नवीन अनुभव आणि त्यांचे स्वारस्य टिकवून ठेवणारी नवीन रोमांचक जबाबदारी स्वीकारतात.

Educational implications:

- Peer and reference group play a crucial role in the education ,growth and progress of a child and the choices that he makes.
- Peer and reference group effects the students learning and other important educational indicators like course taking behavior or dropping out of school.
- Peer group teach unity and collective behavior in life and reference group performs a comparison function by serving as a standard against which people can measure themselves and others.

शैक्षणिक परिणाम:

- मुलाचे शिक्षण, वाढ आणि प्रगती आणि त्याने केलेल्या निवडींमध्ये समवयस्क आणि संदर्भ गट महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात.
- समवयस्क आणि संदर्भ गट विद्यार्थ्यांचे शिक्षण आणि इतर महत्त्वाचे शैक्षणिक निर्देशक जसे की वर्तन घेणे किंवा शाळा सोडणे यावर परिणाम करतात.
- समवयस्क गट जीवनात ऐक्य आणि एकत्रित वर्तन शिकवते आणि संदर्भ गट एक मानक म्हणून सेवा देऊन तुलनात्मक कार्य करते ज्याच्या विरुद्ध लोक स्वतःला आणि इतरांना मोजू शकतात.

Introduction

What is NGO?

- A non-governmental organization (NGO) is a not-for-profit organization that is independent from states and international governmental organizations.
- They are usually funded by donations but some avoid formal funding altogether and are run primarily by volunteers.
- A Non-Governmental Organization (NGO) is the term commonly used for an organization that is neither a part of a government nor a conventional for-profit business.

परिचय

एनजीओ म्हणजे काय?

- एक स्वयंसेवी संस्था (एनजीओ) ही ना-नफा करणारी संस्था आहे जी राज्ये आणि आंतरराष्ट्रीय सरकारी संस्था यांच्यापासून स्वतंत्र आहे.
- त्यांना सहसा देणग्याद्वारे वित्तपुरवठा केला जातो परंतु काहीजण औपचारिक निधी पूर्णपणे टाळतात आणि प्रामुख्याने स्वयंसेवकांद्वारे चालविले जातात.
- एक गैर-सरकारी संस्था (एनजीओ) ही संज्ञा सामान्यतः अशा संस्थेसाठी वापरली जाते जी ना सरकारचा भाग नसते आणि पारंपारिक नफ्याच्या व्यवसायाची नसते.

Introduction...

- The term "non-governmental organization" was first coined in 1945, when the United Nations (UN) was created.
- The UN, itself an inter-governmental organization, made it possible for certain approved specialized international non-state agencies—i.e., non-governmental organizations—to be awarded observer status at its assemblies and some of its meetings.
- Later the term became used more widely.

परिचय...

- संयुक्त राष्ट्रसंघ (यूएन) ची स्थापना झाली तेव्हा "गैर-सरकारी संस्था" हा शब्द प्रथम 1945 मध्ये तयार झाला होता.
- संयुक्त राष्ट्रसंघाने स्वतः ही एक आंतर-सरकारी संस्था म्हणून मान्यता दिली आहे की काही मान्यताप्राप्त विशेष आंतरराष्ट्रीय बिगर-राज्य संस्था - अर्थात, स्वयंसेवी संस्था यांना - त्याच्या संमेलनांमध्ये आणि त्यातील काही सभांमध्ये निरीक्षक दर्जा मिळाला जाणे शक्य झाले.
- नंतर हा शब्द अधिक व्यापकपणे वापरला जाऊ लागला.

Defination

- “A non-governmental organization (NGO) is any non-profit, voluntary citizens' group which is organized on a local, national or international level.
- Task-oriented and driven by people with a common interest.
- They provide analysis and expertise, serve as early warning mechanisms and help monitor and implement international agreements.”

व्याख्या

- “एक स्वयंसेवी संस्था (स्वयंसेवी संस्था) ही कोणतीही ना नफा देणारी, स्वयंसेवी नागरिकांचा समूह असतो जो स्थानिक, राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय पातळीवर आयोजित केला जातो.
- कार्य-अभिमुख आणि समान रूची असणाऱ्या लोकांकडून चालविली जाते.
- ते विश्लेषण आणि कौशल्य प्रदान करतात, लवकर चेतावणी देणारी यंत्रणा म्हणून काम करतात आणि आंतरराष्ट्रीय करारार्थ परीक्षण आणि अंमलबजावणी करण्यास मदत करतात. ”

Types of NGO

- Charitable orientation;
- Service orientation;
- Participatory orientation;
and Empowering orientation.
- Community- Based Organization
- City Wide Organization;
- National NGOs;
and International NGOs

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार

- धर्माभिमुख अभिमुखता;
- सेवा अभिमुखता;
- सहभागी अभिमुखता;
आणि सशक्तीकरण अभिमुखता
- समुदाय आधारित संस्था
- सिटी वाइड ऑर्गनायझेशन;
- राष्ट्रीय स्वयंसेवी संस्था;
आणि आंतरराष्ट्रीय स्वयंसेवी
संस्था

Types of NGO...

- Some of the Famous terms used for NGO are mentioned below.
- **BINGO** – It is a short term used for business-friendly international NGO
- **CITS** – It is a type of NGO that basically devoted in helping the scientific community by motivating the young talent towards R & D.

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार...

- एनजीओसाठी वापरल्या जाणाऱ्या काही प्रसिद्ध पदांचा खाली उल्लेख केला आहे.
- **बिंगो** - ही एक व्यावसायिक स्वरूपाची आंतरराष्ट्रीय स्वयंसेवी संस्था वापरली जाते
- **सीआयटीएस** - हा एनजीओचा एक प्रकार आहे जो मूलतः तरुण प्रतिभा आरकडे प्रवृत्त करून वैज्ञानिक समुदायाला मदत करण्यास समर्पित आहे.

Types of NGO...

- **CSO** – It is short term for civil society organization
- **DONGO** – It refers to the Donor Organized NGO
- **ENGO** – It is an abbreviated form of environmental NGO like Global 2000;
- **GONGO** – It refers to the government-operated NGOs

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार...

- सीएसओ - नागरी संस्था संस्थेसाठी ही अल्प मुदतीची आहे
- डोंगो - हे दाता संघटित स्वयंसेवी संस्था संदर्भित करते
- एनजीओ - ग्लोबल 2000 सारख्या पर्यावरणीय एनजीओचा हा एक संक्षिप्त रूप आहे;
- गॅंगो - हे सरकार-संचालित स्वयंसेवी संस्थांना संदर्भित करते

Types of NGO...

- **INGO** – It is an abbreviated form of international NGO like Oxfam
- **QUANGO** – It refers to the quasi-autonomous NGO like an ISO non- governmental organizations, such as the International Organization for Standardization (ISO)

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार...

- **आयएनजीओ** - ऑक्सफॅम सारख्या आंतरराष्ट्रीय स्वयंसेवी संस्थेचा हा संक्षिप्त रूप आहे
- **क्वांगो** - आयएसओ अशासकीय स्वयंसेवी संस्थांसारख्या अर्ध-स्वायत्त स्वयंसेवी संस्थेचा संदर्भ आहे, जसे की आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील आंतरराष्ट्रीय संस्था (आयएसओ)

Types of NGO...

- **TANGO** – It refers to the technical assistance NGO
- **GSO** – it stands for the Grassroots Support Organization
- **MANGO** – It refers to the market advocacy NGO
- **CHARDS** – It is a short form for Community Health and Rural Development Society

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार...

- **टॅंगो** - हे तांत्रिक सहाय्य स्वयंसेवी संस्था संदर्भित करते
- **जीएसओ** - याचा अर्थ ग्रासरूट्स सपोर्ट ऑर्गनायझेशन आहे
- **मंगो** - हे मार्केट अँडव्होसी एनजीओचा संदर्भ देते
- **चार्ट्स** - कम्युनिटी हेल्थ अँड रूरल डेव्हलपमेंट सोसायटीसाठी हा एक छोटा फॉर्म आहे.

Types of NGO...

- As per the World Bank Typology, the NGOs can be classified into Operational and Advocacy NGOs.
- **Operational NGO** – The main purpose of operational NGO is to design and implement the development-related projects. The scope of the Operational NGOs can be national, international or even community-based.
- **Advocacy NGO** – The main purpose of an Advocacy NGO is to promote a specific cause. It makes efforts to raise awareness and knowledge by doing various activities like lobbying, press work and activist events.

स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकार...

- जागतिक बँक टायपोलॉजीनुसार स्वयंसेवी संस्थांचे ऑपरेशनल आणि अॅडव्होकेसी स्वयंसेवी संस्थांमध्ये वर्गीकरण केले जाऊ शकते.
- **ऑपरेशनल एनजीओ** - ऑपरेशनल एनजीओचा मुख्य उद्देश विकास-संबंधित प्रकल्पांची रचना आणि अंमलबजावणी करणे आहे. ऑपरेशनल एनजीओची व्याप्ती राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय किंवा अगदी समुदाय-आधारित असू शकते.
- **अॅडव्होकेसी एनजीओ** - अॅडव्होकेसी एनजीओचा मुख्य उद्देश एखाद्या विशिष्ट कारणासाठी जाहिरात करणे हा आहे. लॉबींग, प्रेस वर्क आणि अॅक्टिव्हिस्ट इव्हेंट्स यासारख्या विविध क्रियाकलापांद्वारे जनजागृती आणि ज्ञान वाढवण्याचा प्रयत्न करतो.

Objectives of NGO

- The main motto of these NGO is solely providing free education for poor children in India and uplifts their lives that are living below the poverty line.
- Apart from all these, they run various funds raising programs and events that will help them in raising funds for running all these welfare programs.

स्वयंसेवी संस्थेची उद्दीष्टे

- या स्वयंसेवी संस्थेचे मुख्य उद्दीष्ट्य म्हणजे संपूर्णपणे गरीब मुलांसाठी विनामूल्य शिक्षण देणे आणि दारिद्र्य रेषेखालील जगण्याचे त्यांचे जीवन जगणे.
- या सर्वा व्यतिरिक्त ते विविध निधी उभारणारे कार्यक्रम आणि कार्यक्रम चालवतात जे या सर्व कल्याणकारी कार्याक्रमांसाठी निधी जमा करण्यात मदत करतात.

Objectives of NGO...

- Among the wide variety of objectives that NGOs has, the following six can be identified as important, at the risk of generalization:
 1. Development and Operation of Infrastructure
 2. Supporting Innovation, Demonstration and Pilot Projects
 3. Facilitating Communication
 4. Technical Assistance and Training
 5. Research, Monitoring and Evaluation
 6. Advocacy for and with the Poor

स्वयंसेवी संस्थेची उद्दीष्टे...

- स्वयंसेवी संस्थांच्या उद्दीष्टांच्या विविध उद्दिष्टांपैकी, सामान्यीकरण करण्याच्या जोखमीवर खालील सहा महत्त्वाचे म्हणून ओळखले जाऊ शकतात:
 1. पायाभूत सुविधांचा विकास आणि ऑपरेशन
 2. नाविन्य, प्रात्यक्षिक आणि पायलट प्रकल्पांना समर्थन
 3. सुलभ संप्रेषण
 4. तांत्रिक सहाय्य आणि प्रशिक्षण
 5. संशोधन, देखरेख आणि मूल्यांकन
 6. गरीबांसाठी व सहकार्याने

Need of NGO

- Non government organizations (NGOs) in India play a vital role in helping people in a variety of ways. By looking after the helpless, distressed and deprive people, these NGO's have helped and contributing to the development of the Indian society.
- Where government outreach programs are hard to reach, for instance people in the tribal belts, these organizations trying to fill this gap by bringing welfare programs to people.

स्वयंसेवी संस्थेची गरज

- लोकांना विविध प्रकारे मदत करण्यात भारतातील गैर-सरकारी संस्था (स्वयंसेवी संस्था) महत्वाची भूमिका निभावतात. असहाय, व्यथित आणि लोकांचे वंचित ठेवून या स्वयंसेवी संस्थेने भारतीय समाजाच्या विकासासाठी मदत केली आणि त्यांचे योगदान दिले.
- जेथे सरकारी पोहोच कार्यक्रम पोहोचणे कठीण आहे, उदाहरणार्थ आदिवासी पट्ट्यांमधील लोक, या संस्था लोक कल्याणकारी कार्यक्रम आणून ही पोकळी भरून काढण्याचा प्रयत्न करीत आहेत.

Need of NGO

- Welfare programs of these NGO vary like serving various segments of the society,
- For example- the slum children in Mumbai, a welfare program for the upliftment of women, special program in the face of a natural disaster.

स्वयंसेवी संस्थेची गरज

- या स्वयंसेवी संस्थाचे कल्याणकारी कार्यक्रम समाजातील विविध घटकांना सेवा देण्यासारखे बदलतात.
- उदाहरणार्थ- मुंबईतील झोपडपट्टीतील मुले, महिलांच्या उन्नतीसाठी कल्याणकारी कार्यक्रम, नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी विशेष कार्यक्रम.

Need of NGO...

- The scope of the roles of NGOs is vast and some of the most key roles are below:
- **A Self-organization in Human society:**
 1. Promote social awareness and Uplift of the poor, particularly women
 2. Educate rural people and ensure their primary education
 3. Improve maternal health and nutrition and combat diseases
 4. Promote leadership
 5. Promote appropriate and affordable technologies

स्वयंसेवी संस्थेची गरज...

- स्वयंसेवी संस्थांच्या भूमिकेची व्याप्ती विस्तृत आहे आणि काही प्रमुख भूमिका खाली आहेत:
- मानवी समाजातील एक स्वयं-संस्था:
 1. सामाजिक जागरूकता आणि गरीब, विशेषतः महिलांचे उत्थान
 2. ग्रामीण लोकांना शिक्षित करा आणि त्यांचे प्राथमिक शिक्षण सुनिश्चित करा
 3. माता आरोग्य आणि पोषण आणि लढाऊ आजारांमध्ये सुधारणा करा
 4. नेतृत्व प्रोत्साहन
 5. योग्य आणि परवडणार्या तंत्रज्ञानाचा प्रचार करा

Need of NGO...

- **Maintain an important space between Government and Profit Sector:**
 1. Serve as watchdog of both government and business
 2. Disseminate information
 3. Enable experimentation and social change
 4. Supplement government efforts
 5. Act as innovators and Mobilize resources
 6. Provide training

स्वयंसेवी संस्थेची गरज...

- सरकार आणि नफा क्षेत्रामधील महत्त्वाची जागा टिकवून ठेवा:
 1. सरकार आणि व्यवसाय या दोघांची देखरेख म्हणून काम करा
 2. माहिती प्रसारित करा
 3. प्रयोग आणि सामाजिक बदल सक्षम करा
 4. सरकारच्या प्रयत्नांना पूरक
 5. नवप्रवर्तक म्हणून कार्य करा आणि संसाधने एकत्रित करा
 6. प्रशिक्षण द्या

Top 10 NGO - World

1. Inter Environment - Rank 1
2. Idealist - Rank
3. I C V A - Rank
4. AIE SEC
5. A C L U
6. Animal Wildlife Foundation
7. Earth Island Institute
8. D.E.L.T.A Rescue
9. Yad Ezra V'Shulamit
10. Every Home Global Concern

शीर्ष 10 स्वयंसेवी संस्था - जागतिक

1. आंतर पर्यावरण - क्रमांक 1
2. आदर्श - रँक
3. आय सी व्ही ए - रँक
4. एआयई एसईसी
5. ए सी एल यू
6. अँनिमल वन्यजीव फाउंडेशन
7. अर्थ बेट संस्था
8. D.E.L.T.A बचाव
9. याद एज्रा व'शुलमेट
10. प्रत्येक होम ग्लोबल चिंता

BEST 10 IN INDIA FOR A NOBLE AND SOCIAL CAUSE

1. **Help age India** :- Establishment – 1978, Business – NGO – Elderly age people Website – www.helpageindia.org
2. **Smile foundation** :- Establishment – 2002, Business – NGO – Child education and health , Website – smilefoundationindia.org
3. **Goonj limited** :- Establishment – 1999, Business – NGO – Clothing, Website – www.goonj.org

अशक्त आणि सामाजिक कारणासाठी बेस्ट 10

1. **मदत वय भारत**: - स्थापना - १, 88, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - वृद्ध वयोगटातील वेबसाइट - www.helpageindia.org
2. **स्मित फाउंडेशन**: - स्थापना - २००२, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - बाल शिक्षण आणि आरोग्य, वेबसाइट - स्माईलफाउंडेशन इंडिया
3. **गुंज मर्यादित**: - स्थापना - 1999, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - वस्त्र, वेबसाइट - www.goonj.org

BEST 10 IN INDIA FOR A NOBLE AND SOCIAL CAUSE

4. **Help age India** :- Establishment – 1978, Business – NGO **CRY** :- Establishment – 1979, Business – NGO – Child rights, Website – www.cry.org
5. **Give India** :- Establishment – 1999, Business – Non profit, Website – www.giveindia.org
6. **Nanhi Kali** :- Establishment – 1996, Business – NGO – Girl education, Website – www.nanhikali.org

अशक्त आणि सामाजिक कारणासाठी बेस्ट 10

4. **CRY**: - स्थापना - १ 1979.,, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - बाल हक्क, वेबसाइट - www.cry.org
5. **भारत द्या**: - स्थापना - 1999, व्यवसाय - नफा नफा, वेबसाइट - www.giveindia.org
6. **नानी काली**: - स्थापना - १ 1996 1996,, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - मुलगी शिक्षण, वेबसाइट - www.nanhikali.org

BEST 10 IN INDIA FOR A NOBLE AND SOCIAL CAUSE...

7. **Sargam sanstha** :- Establishment – 1986, Business – NGO – People, Website – www.sargamsanstha.com
8. **Sammaan foundation** :- Establishment – 2007, Business – NGO – People, Website – www.sammaan.org
9. **Pratham** :- Establishment – 1994 , Business – NGO – Child Education, Website – www.pratham.org
10. **Lepra society**:- Establishment – 0000 , Business – NGO – Health, Website – www.leprasociety.org

अशक्त.आणि सामाजिक कारणासाठी बेस्ट 10...

7. **सरगम संस्था**: - स्थापना - 1986, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - लोक, वेबसाइट - www.sargamsanstha.com
8. **सन्मान पाया**: - स्थापना - 2007, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - लोक, वेबसाइट - www.sammaan.org
9. **प्रथम**: - स्थापना - 1994, व्यवसाय - एनजीओ - बाल शिक्षण, वेबसाइट - www.pratham.org
10. **लेप्रा समाज**: - स्थापना - 0000, व्यवसाय - स्वयंसेवी संस्था - आरोग्य, वेबसाइट - www.leprasociversity.org

Role of NGO

- Role of NGO in Education
 1. Start Educational Institutes
 2. Conduct Different activities – awareness programs
 3. To give higher education
 4. Parallel to government schools

स्वयंसेवी संस्थेची भूमिका

- शिक्षणातील स्वयंसेवी संस्थेची भूमिका
 1. शैक्षणिक संस्था सुरू करा
 2. विविध उपक्रम राबवा - जागरूकता कार्यक्रम
 3. उच्च शिक्षण देणे
 4. सरकारी शाळांना समांतर

